

ARTÍCULO

Emotional or intelligent? Both, of course! : Emocional o intel·ligent? Ambdós, per suposat!

Hèctor-Xavier Salvo i Lahuerta, Fani Sáiz, Margarida Castellano.
Escola "La Gavina".

Octubre 2009

Introducció

En aquest article, hom fa una reflexió al voltant del concepte d'intel·ligència emocional i de la importància del component emocional de l'aprenentatge. És l'escola l'entorn idoni per treballar les emocions? Com es pot afrontar el repte de transmetre valors des de la classe de llengua estrangera? Com es pot treballar sobre emocions per aprendre llengua estrangera? Els autors de l'article han volgut respondre aquestes preguntes amb una part de reflexió sobre el fonament teòric de la qüestió i aportar el vessant pràctic concretat en una seqüència de treball corresponent a l'assignatura de llengua anglesa per a una classe de primer curs d'Ensenyament Secundari Obligatori.

Intel·ligència emocional.

Entenem per intel·ligència emocional aquella capacitat o habilitat de percebre i comprendre les emocions de forma precisa, utilitzar aquestes emocions en l'exercitació del pensament i del raonament, i manejar les pròpies emocions i les dels qui ens envolten per abastar respostes intel·ligents als problemes que es puguen plantejar. Tot i això, com que es tracta d'una àrea relativament nova, la definició d'intel·ligència emocional es troba encara en constant revisió.

D'acord amb els experts, la intel·ligència emocional implica l'habilitat de definir emocions, usar-les per tal d'ajudar-nos a reflexionar, comprendre què és allò que causa les emocions i ser capaços de mantenir-nos oberts a aquestes emocions per tal de capturar la saviesa dels nostres sentiments. La intel·ligència emocional és, per tant, la capacitat innata de sentir, d'usar, de reconèixer, de recordar, d'aprendre, de manipular i d'entendre les emocions. Des que Daniel Goleman va popularitzar aquest concepte el 1995, molts educadors s'han interessat per aprendre com utilitzar-lo a les seues classes per tal d'oferir als seus alumnes les habilitats per comunicar-se, treballar en equip, tenir empatia amb els altres, controlar els impulsos, prendre decisions o solucionar problemes, entre d'altres aplicacions. Però... és l'escola el lloc idoni per tal d'ensenyar intel·ligència emocional? Es poden ensenyar habilitats relacionades amb els sentiments dins l'àmbit acadèmic de l'escola? És factible el treball sobre competències lingüístiques, emocionals i socials a l'àmbit de la classe de llengua estrangera? Ens podria semblar que introduir la intel·ligència emocional dins el currículum escolar desafia, en certa mida, el temari i l'ensenyament més tradicional d'aquest. Hi ha qui, a més a més, assegura que, en realitat, aquests aprenentatges no tenen a veure amb l'escola, sinó amb les famílies i, per tant, són els pares i les mares els qui els han d'ensenyar a casa. Tot i això, i

prenent una coneguda frase de Manuel Castells, hem de tenir en compte que "l'escola ha canviat, tot i que molt menys que la societat, la tecnologia o el coneixement", i hem d'entendre, a més a més, que la llar ha deixat, en molts casos, de ser el lloc idoni on aprendre qüestions relacionades amb sentiments. Al món occidental, la majoria de famílies han vist reduït el nombre de components les últimes dècades. Si abans compartien casa els progenitors, un nombre considerable de germans i fins i tot els iaïos, ara trobem casos ben diferents d'estructures familiars, sense entrar a considerar el temps de què aquestes persones disposen per trobar-se i parlar, que és molt menor que el temps que els alumnes passen a l'escola.

Així doncs, potser hem de plantejar-nos fer un canvi radical a les formes tradicionals d'ensenyament que hem heretat. Pagaria la pena deixar de banda la competitivitat individual a què ens aboca aquesta societat i caminar cap a un futur més solidari, més cooperatiu. Pagaria la pena deixar d'emfasitzar la lògica i la racionalitat a base de negar els sentiments i les emocions; i pagaria la pena també deixar de creure que l'aprenentatge només té lloc en situacions i temps del dia específics. Com que la nostra societat ja no és del tipus que era ara fa 50 anys, l'escola ha d'adaptar-se als canvis socials i facilitar als estudiants les eines que els facen entendre de quina manera funcionen les relacions entre persones.

Vivim en una societat on cada dia podem rebre, implícitament o explícita, milers d'informacions, així que potser hem de tendir a transformar les nostres aules en llocs on els nostres estudiants se sàpiguen còmodes, sense la figura autoritària del mestre que sempre té raó i l'estudiant submís que ha d'obeir a ulls clucs. Canviar aquests papers jeràrquics per un aprenentatge molt més cooperatiu seguint la pedagogia Freinet portarà que els nostres estudiants esdevinguen menys competitius, enfortiran els seus sentiments i reforçaran la col·laboració i solidaritat entre ells.

Aprenem a resoldre conflictes

Per a les sessions que vam dissenyar, vam triar un grup de 29 estudiants de 1r d'ESO. Tot i que no constitueixen un grup que destaque pel seu mal comportament, sí que es declaren força impetuoses davant les situacions de conflicte a dues bandes. La seqüència de treball que plantejàvem s'estructurava segons el patró següent:

- Warm-up activities (activitats de calfament):
 - Date-recalling routine (rutina recordatori de la data).
 - Sentence of the day (la frase del dia).
 - Brainstorm positiveness (pluja d'idees positives).
- Vocabulary presentation (presentació del vocabulari):
 - Flashcards of moods (imatges sobre estats d'ànim).
 - Guess the mood (endequina l'estat d'ànim).
- Language in context (llengua en context):
 - Problem setting: acting out (Explicació del problema: representació).
 - Group-work. Problem analysis (Treball en grup. Anàlisi del problema).
- Interaction (interacció):
 - Writing a new dialogue (escriptura d'un nou diàleg).
 - Acting it out (representació).

Aquestes activitats havien d'ésser plantejades com quelcom integrat a la programació general del curs, per la qual cosa, rutines habituals de classe com ara aquella relativa a dir la data o aportar la frase del dia havien d'integrar-se a la seqüència de treball.

Conclou aquesta fase inicial de les sessions, s'iniciava el treball més específicament centrat en l'ús de la intel·ligència emocional. Plantejàrem una activitat de "calfament" que consistia a aportar un adjectiu positiu sobre el/la company/a del costat. L'objectiu, aportar positivitat que contribueixca a la cohesió del

grup, de manera que tothom pugua sentir-se important en rebre alguna característica positiva.

La fase següent tenia un caire molt més lingüístic i consistia essencialment a aportar els recursos expressius que facilitaren als alumnes la generació de missatges que integraren sentiments i estats d'ànim d'una forma "natural". El mestre feia servir unes "flashcards" on s'hi podien veure diverses gesticulacions facials (alegre, trist, cansat, avorrit, atemorit, enfadat, preocupat, seriós...). Els alumnes havien d'intentar identificar el màxim de vocabulari possible i el mestre, mentrestant, l'anotava a la pissarra. Quan totes les cartes havien estat mostrades i s'havia repetit el vocabulari un nombre determinat de vegades, començava un joc de memòria. De primeres, els estudiants havien de recordar el vocabulari en l'ordre en què havia estat ensenyat. Després, cada alumne havia d'agafar una carta i representar l'emoció que s'hi descrivia. La resta de la classe havia d'endevinar-la. Tot depenent de les característiques dels grups, aquest joc també pot presentar-se amb el requeriment lingüístic de generar frases correctes o en una versió complementària: el mestre dicta una frase i, tot depenent de la carta corresponent, els estudiants han de dir-la amb l'emoció que s'hi descriu: enfadat, feliç, avorrit...

La fase següent del nostre treball feia una passa endavant en relació amb la pràctica real de la llengua. Per a aquesta part, vam demanar a un petit grup d'estudiants que representàs una situació prou comú de conflicte, d'aquelles en què s'hi poden veure involucrats en el dia a dia. Després de veure representat aquest conflicte, demanàrem al grup l'opinió que els mereixia i els demanàvem que buscaren altres formes de solventar-lo. Allò que volíem transmetre és que el conflicte és una part natural de la vida al qual s'hi pot arribar pel confrontament de diferents opinions, experiències o valors, i que, si no sabem tractar-lo amb cura, aquest conflicte pot malmetre les relacions.

La situació que es va demanar a aquest petit grup que representàs era la següent: "Mònica, una xiqueta de tretze anys, se sent l'aneguet lleig de la família i a més a més, voldria tenir un rendiment acadèmic més alt del que té. Sa mare sol comparar-la amb els seues germanes i, en aquesta comparació, la Mònica no sol eixir ben parada. Un dia, la Mònica arriba de classe de molt mal humor. Sa mare estava asseguda al sofà llegint un llibre i queda sobtada per l'arribada tempestuosa d'aquesta. Només seure, sa mare tracta d'interessar-se pels motius pels quals es troba així, però la Mònica li contesta de molt males formes i així comencen una discussió gens agradable."¹

Per tal de fer aquesta representació vam comptar amb l'actuació de tres alumnes que feien els papers de la Mònica, la mare i un narrador del context en què es desenvolupava. Destaquem que, tot i no tenir els mitjans escènics més adequats per tal de visualitzar la situació, l'actuació dels alumnes va ser d'allò més reeixida.

En representar aquesta situació, preguntàrem a la classe les següents qüestions:

- Penseu que el comportament de Mònica cap a sa mare va ser correcte?
- Penseu que la Mònica té problemes amb sa mare?
- De quina altra forma es podria haver solventat aquesta situació?

El vocabulari bàsic i les funcions lingüístiques que volíem que utilitzaren estaven molt relacionades amb les emocions i les diferents maneres de solventar els conflictes d'una manera constructiva i respectuosa. El jovent va començar a pegar-li voltes al comportament de Mònica, així com el de sa mare i tots van estar d'acord en el fet que allò que ocorria és simplement que Mònica havia tingut un mal dia; no hi havia cap altre problema més seriós de relació entre elles dues. Això sí, tots reclamaren que la mare hauria d'haver estat una mica més pacient i no començar a discutir de primeres. Quan

¹ Vegeu l'[annex 1](#) que conté la fitxa de treball amb el text original i les preguntes de reflexió.

vam demanar als estudiants que pensaren d'altres formes de solventar el problema, ho van tenir ben clar: si Mònica hagués expressat els seus sentiments en comptes de fer males cares i pitjors respostes, possiblement no haurien arribat al conflicte.

Conclusions, acords, aprenentatges...

Amb tot açò, vam acordar diferents passos que es poden seguir quan ens enfadem amb algú per tal de no arribar al confrontament directe:

1. **ATURAR-SE.** No hem de permetre que el conflicte s'hi complique. Si ens trobem menys enfadats, serà més fàcil resoldre'l.
2. **PARLAR** sobre el tema principal del conflicte. Per què hem arribat a aquest desacord? Què és en realitat allò en què no hi estem d'acord?
3. **PENSAR** en diferents opcions possibles. De quina manera podríem estar tots d'acord sense menysprear cap de les idees o propostes?
4. **TRIAR** una opció positiva en què estiguem d'acord cadascuna de les parts implicades.

També vam acordar que el fet d'atirar el foc i posicionar-se en actituds impermeables no ens porta enlloc; d'altra banda, si allò que fem és pegar un pas enrere, respirar profundament i escoltem l'altra persona, segurament arribarem a bon port.

Pensem que tenir aquesta mena d'interaccions a classe ajuda els estudiants a veure les seues pròpies reaccions i de vegades, fins i tot, les seues formes tan estranyes i/o violentes de reaccionar. Tal i com ens van contar ells mateixa, de vegades tenen problemes d'aquesta mena amb els pares, però en allò que estan d'acord és que cridant i tancant la porta de la seua habitació ben fort mai no és la solució.

Així doncs, el treball realitzat ens ha ajudat a constatar que els individus que compten amb una bona intel·ligència emocional són aquells que destaquen també en altres àrees socials i professionals. La seua habilitat per

transmetre empatia, perseverança, control d'impulsos, per comunicar-se de forma clara, prendre decisions amb trellat, solventar problemes i treballar amb d'altres en harmonia els fa guanyar amics i èxit. Solen viure d'una manera més relaxada, més feliços fins i tot, i amb relacions socials més satisfactes. I a classe, aquest ambient fa que l'aprenentatge siga més relaxat i natural.

Paraules clau: resolució de conflictes, intel·ligència emocional, llengua estrangera.

Cita recomanada

SALVO I LAHUERTA, H.-X., SÁIZ, F., CASTELLANO, M. Emotional or intelligent? Both, of course! : Emocional o intel·ligent? Ambdós, per suposat!. En: COMPARTIM: Revista de Formació del Professorat. N° 4. (Exemplar dedicat a : Convivència escolar) [Data de consulta: dd/mm/aa]

*<http://cefire.edu.gva.es/sfp/revistacompartim/arts4/14_au_emotion_intelligence.pdf>
ISSN 1887-6250*

*Esta obra està davall la llicència Reconeixement - No comercial - Sense Obra Derivada 3.0 Espanya de Creative Commons. Així, es permet la còpia, distribució i comunicació pública sempre que se cite l'autor d'esta obra i la font (COMPARTIM: Revista de Formació del Professorat) i l'ús concret no tinga finalitat comercial. No es poden fer usos comercials ni obres derivades.
La llicència completa es pot consultar en: <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/>>*

Sobre els autors

Hèctor-Xavier Salvo i Lahuerta.
Fani Sáiz.
Margarida Castellano.

*Escola "La Gavina"
telèfons 96 159 05 94 • 660 44 84 97
fax 96 159 18 97
E-mail: escola@escolagavina.com
E-mail: c30anys@escolagavina.com*